

دیدگاه

موضوع: سهم عوامل کلیدی موثر بر تورم و نهادهای متولی

شماره: ۱۰۶۷

تاریخ: ۱۴۰۳/۲/۱۷

توضیح اجمالی:

سه پرسش اساسی در خصوص تورم اقتصاد ایران قابل طرح است: اول آنکه عوامل اصلی ایجاد تورم کدامند؟ سهم هر یک چه میزان است؟ و کنترل آن برعهده کدام نهاد است؟ دوم آنکه زیرگروه های اصلی موثر بر تورم کدامند؟ سوم آنکه بلحاظ کارکردی زیرگروه های اصلی تورم مرتبط با فعالیت کدام وزارتخانه ها است؟

در پاسخ به سوال اول؛ بررسی روند تاریخی طی دهه های اخیر نشان می دهد سه عامل اصلی ایجاد تورم در اقتصاد ایران شامل رشد نقدینگی، نرخ ارز و تولید ناخالص داخلی می باشد بگونه ای که هر درصد ۱۰ درصد افزایش نقدینگی، نرخ ارز و تولید ناخالص داخلی به ترتیب ۵، ۴ و ۵- درصد تورم ایجاد خواهد کرد (براساس ضرایب جدول ۱). از زاویه دیگر می توان بیان داشت از متوسط تورم ۲۷.۱ درصدی در دوره ۱۳۹۲-۱۴۰۲ حدود ۵۵ درصد آن ناشی از نقدینگی و ۳۵ درصد آن ناشی از نرخ ارز می باشد. بنابراین دلایل اصلی تورم در اقتصاد ایران را باید در رشد نقدینگی و رشد نرخ ارز جستجو کرد.

جدول ۱: عوامل موثر بر تورم، ضریب تاثیرگذاری، سهم از تورم و نهادهای متولی

نهادهای متولی	سهم از تورم کل (درصد)	ضریب تاثیر بر تورم	
بانک مرکزی	۵۵	۰.۵	نقدینگی
بانک مرکزی و وزارت امور اقتصادی و دارایی	۳۵	۰.۴	نرخ ارز
وزارت راه و شهرسازی، جهاد کشاورزی، صمت و ...	-۴	-۰.۵	تولید ناخالص داخلی
-	۱۴	-	سایر عوامل

ماخذ: محاسبات تحقیق.

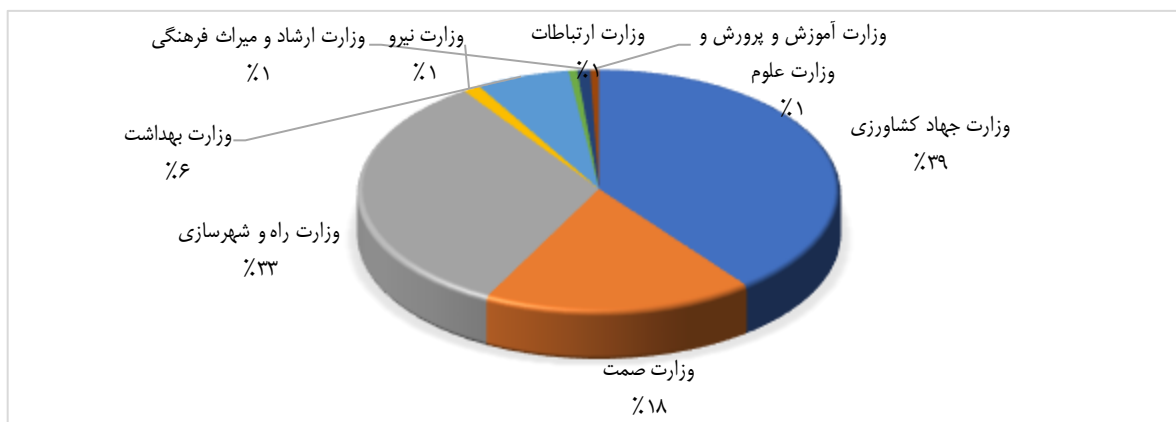
در پاسخ به سوال دوم؛ تحلیل روند تورم و زیرگروه های آن طی دوره ۱۳۹۲-۱۴۰۲ نشان می دهد که از متوسط تورم ۲۷.۱ درصدی طی این دوره؛ گروه «خوراکی ها» ۱۰.۹ واحد درصد، «مسکن» ۶.۴ واحد درصد و «حمل و نقل» ۲.۵ واحد درصد از تورم (مجموعاً ۲۰ واحد درصد) را به خود اختصاص داده اند. شایان ذکر است سه گروه مذکور (خوراکی ها، مسکن و حمل و نقل) سهم حدود ۷۳.۴ درصدی از تورم کل این دوره را دارند.

بررسی سهم زیرگروه های اصلی از تورم کل سال ۱۴۰۲ (جدول ۲) نیز نشان می دهد: اول آنکه گروه خوراکی ها و آشامیدنی ها سهم ۱۳.۹ واحد درصد از تورم ۴۰.۷ درصدی را به خود اختصاص داده اند (در میان اقلام خوراکی ها و آشامیدنی ها، میوه و خشکبار با سهم ۱.۸ واحد درصدی و گوشت قرمز و سفید و فرآورده های آن با سهم ۶ واحد درصدی بیشترین سهم را در تورم این گروه داشته اند). در رتبه های بعدی گروه های «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت ها» و «حمل و نقل» به ترتیب با سهم ۱۲.۹ و ۳.۵ واحد درصدی از تورم ۴۰.۷ درصدی قرار دارند. در مجموع سه زیرگروه «خوراکی ها»، «مسکن» و «حمل و نقل» در سال ۱۴۰۲ سهم ۲۹.۲ واحد درصدی از تورم ۴۰.۷ درصدی را به خود اختصاص داده اند (حدود ۷۱.۷ درصد از تورم سال ۱۴۰۲ مربوط به این سه گروه بوده است).

در پاسخ به سوال سوم؛ باید توجه داشت که در دوره ۱۳۹۲-۱۴۰۲ بیشترین تورم مرتبط با سه گروه خوراکی ها، مسکن و حمل و نقل بوده است؛ که عمدتاً مرتبط با وزارتخانه های جهاد کشاورزی و راه و شهرسازی می باشند. طی دوره ۱۳۹۲-۱۴۰۲ همانطور که در نمودار (۱) نشان داده شده است، از تورم ۱۰۰ درصدی به طور متوسط وزارت جهاد کشاورزی سهم ۳۹ درصدی، وزارت راه و شهرسازی سهم ۳۳ درصدی و وزارت صمت سهم ۱۸ درصدی را از تورم کل به خود اختصاص داده اند.

دیدگاه

نمودار ۱- سهم وزارتخانه های مختلف از تورم دوره ۱۴۰۲-۱۳۹۲ (درصد)

نکات کلیدی:

- عوامل موثر بر اقتصاد ایران شامل نقدینگی و نرخ ارز می باشند که عمدتاً در حیطه وظایف بانک مرکزی و وزارت امور اقتصادی و دارایی قرار دارند. این دو متغیر دارای سهم مسلط حدود ۹۰ درصدی از تورم در اقتصاد ایران می باشند.
- زیرگروه های اصلی با سهم بالا در تورم طی دوره ۱۴۰۲-۱۳۹۲ شامل زیرگروه های «خوراکی ها» و «مسکن» و «حمل و نقل» با مجموع سهم حدود ۷۳.۴ درصد هستند. این زیرگروه های در سال ۱۴۰۲ سهم ۷۱.۷ درصدی را به خود اختصاص داده اند.
- بالاترین سهم از تورم در دوره ۱۴۰۲-۱۳۹۲ مربوط به خوراکی ها، مسکن و حمل و نقل بوده است که عمدتاً مرتبط با عملکرد وزارتخانه های جهاد کشاورزی و راه و شهرسازی است. این دو وزارتخانه سهمی حدود ۷۳.۴ درصد را دارا می باشند.

جدول ۲: خلاصه نتایج عوامل موثر و نهادهای متولی

عوامل اصلی (و سهم از) تورم	نهادهای متولی	زیرگروه های اصلی موثر بر تورم طی ۱۰ سال	نهادهای متولی (وزارتخانه بخشی)
رشد نقدینگی (۵۵٪)	بانک مرکزی	خوراکی ها (۴۰.۲٪)	وزارت جهاد کشاورزی
رشد نرخ ارز (۳۵٪)	وزارت امور اقتصادی و دارایی	مسکن (۲۳.۸٪)	وزارت راه و شهرسازی
		حمل و نقل (۹.۴٪)	
مجموع سهم ۹۰ درصد	—	مجموع سهم ۷۳.۴ درصد	—